

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/5713, d.d. 29 november 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
99/91

(Afgesloten 291000 NOV 1991)

Kroatië

De intensiteit van de gevechten in Oost-Slavonië is de afgelopen dagen aanzienlijk afgenomen. Desondanks werd nog steeds melding gemaakt van aanvallen van de federale strijdkrachten (JNA) en Servische strijdgroepen op Osijek en Vinkovci, de twee belangrijkste door Kroaten gedomineerde steden in dit gebied. Deze operaties zijn ook in het Servische kamp niet onomstreden. Zo heeft de Servische oppositieleider Draskovic de aanvallen op Osijek en omstreken veroordeeld als handelingen van een "fascistoïde regering" en erop gewezen dat de betreffende gebieden nooit tot Servië hebben behoord.

Naar verluidt hebben leden van de Kroatische (para-)militaire organisaties als reactie op de genoemde aanvallen niet alleen beschietingen uitgevoerd op de Servische garnizoensstad Sid, waaruit een deel van de JNA-troepen in Kroatië afkomstig is, maar ook een tegenaanval uitgevoerd op de vorige week door de JNA/Serviërs veroverde stad Vukovar. Zeer waarschijnlijk betrof het hier een operatie waar slechts een gering aantal militairen bij betrokken was. Wel arresteert volgens het Joegoslavische persbureau TanJug de JNA in deze plaats nog dagelijks tientallen sluipschutters.

Incidenten werden tevens gemeld uit een aantal andere plaatsen, zoals Nova Gradiska en Pakrac in West-Slavonië en Ston aan de Adriatische kust. Naar verluidt zou in deze regio het initiatief voor de gevechten meestal aan Kroatische zijde liggen. Daarentegen zouden Servische strijdgroepen Sisak (Banja) hebben beschoten.

Een woordvoerder van de Servische milities in Slavonië heeft gisteren gedreigd dat de strijdgroepen mogelijk zullen oprukken naar de Kroatische hoofdstad Zagreb, als de "fascistische" Kroaten zich niet aan het dit weekeinde overeengekomen staakt-het-vuren houden. Opmerkelijk is dat deze woordvoerder tevens verklaarde dat er vrees bestond voor een aanval vanuit Hongarije op Servië/de JNA, omdat aan de Hongaars-Joegoslavische grens troepenconcentraties zouden plaatsvinden. Hoewel Hongarije zijn grenstroepen heeft versterkt in verband met de situatie in Joegoslavië, bestaat voor deze vrees geen enkele reële grond. Aangenomen wordt dat het hier om een politiek-propagandistische verklaring gaat.

Overigens beschuldigde ook de Servische minister van Defensie, Simovic, Hongarije impliciet van betrokkenheid bij de strijd in Kroatië. Hij stelde dat de eerder deze week gemelde bombardementen op de JNA door (lichte) Kroatische vliegtuigen hadden plaatsgevonden vanuit "een noordelijk buurland", waarmee feitelijk uitsluitend Hongarije kan zijn bedoeld. De betrekkingen tussen Servië/Joegoslavië en Hongarije staan de laatste tijd onder druk, met name als gevolg van schendingen van het Hongaarse luchtruim door JNA-vliegtuigen. Hongarije probeert te voorkomen bij de strijd in Kroatië betrokken te raken en heeft daartoe onder meer onderhandelingen aangeknoopt met de JNA-leiding om een herhaling van de incidenten te verhinderen. Tegen deze achtergrond heeft

Hongarije, in navolging van Bulgarije eerder deze week, ook verzocht om de stationering van EG-waarnemers aan zijn grens met Joegoslavië.

In dit verband is vermeldenswaard dat het verzet tegen de burgeroorlog, dat zoals reeds eerder gemeld in heel Servië groeit, zich ook manifesteert onder de Hongaarse minderheid in de Servische provincie Vojvodina. Hun vertegenwoordigers stellen dat het aantal opgeroepen JNA-reservisten van Hongaarse afkomst, en bijgevolg het aantal slachtoffers onder hen, buitensporig hoog is. Zij noemen de Hongaren het slachtoffer van een oorlog tussen twee Slavische volkeren, waarbij zij feitelijk geen partij (willen) zijn.

Internationale vredesinspanningen

De Duitse Bondskanselier Kohl heeft deze week duidelijk gemaakt dat zijn land voornemens is Kroatië en Slovenië nog dit jaar te erkennen. Ook Italië wil daartoe in december overgaan. Weliswaar heeft de Duitse regering zich reeds lang voorstander betoond van erkenning van de betreffende deelstaten, maar tot op heden werd benadrukt dat deze stap niet zonder coördinatie in EG-kader zou worden gedaan. Op 10 december a.s. loopt de eerder door de EG gestelde termijn van twee maanden af, waarbinnen overleg zou moeten worden gevoerd over de toekomstige betrekkingen tussen de Joegoslavische deelstaten. De EG zou volgens de afspraken zijn beleid met betrekking tot de eventuele erkenning van de onafhankelijkheid van de Joegoslavische deelrepublieken laten hangen van de uitkomst van deze onderhandelingen. Duitsland heeft de afgelopen dagen duidelijk gemaakt dat het deze bepalingen zodanig interpreteert, dat in beginsel niets de erkenning van Slovenië en Kroatië in de weg staat als de genoemde termijn verloopt zonder dat onderhandelingen tot resultaat hebben geleid.

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft woensdag een resolutie met betrekking tot Joegoslavië aangenomen. Daarin werd gesteld dat de Raad in beginsel instemt met de uitzending van een VN-vredesmacht naar Joegoslavië, mits alle partijen zich houden aan het dit weekeinde gesloten staakt-het-vuren. Besloten is dat de speciale afgezant Vance in Joegoslavië zal nagaan of overeenstemming kan worden bereikt over de concrete voorwaarden voor de inzet van een vredesmacht. Zoals gesteld hebben alle bij het conflict betrokken partijen ingestemd met de komst van een dergelijke vredesmacht, maar bestaan nog fundamentele verschillen van mening over met name de locaties waar deze VN-macht moet worden gelegerd. Nadere besluitvorming in VN-kader is tot na het overleg van Vance met de Joegoslavische leiders uitgesteld.

De Kroatische regering heeft bevestigd dat zij bereid is in te stemmen met de legering van VN-troepen in de gebieden van de republiek waar nu gevochten wordt. Daarbij werd echter benadrukt dat dit niet betekent dat Kroatië formeel afziet van de gebieden die momenteel door Serviërs en de JNA worden gedomineerd. Deze maken derhalve in de Kroatische visie nog steeds deel uit van de republiek Kroatië. President Tudjman stelde dat hij verwachtte dat de VN-troepen zouden toezien op de aftocht van de JNA uit deze gebieden en de "rebellengroepen" zou elimineren. Met name dit laatste onderstreept dat Kroatië ook voorstander is van de komst van VN-troepen zonder instemming van alle bij het conflict betrokken partijen en tevens verwacht dat de vredesmacht de Servische organisaties actief bestrijdt.

De voorzitter van de EG-vredesconferentie, Carrington, heeft de arbitragecommissie die in het kader van deze conferentie actief is gevraagd naar haar oordeel over de volkenrechtelijke status van Joegoslavië in de huidige politieke situatie. Dit verzoek dient te worden gezien tegen de achtergrond van het feit, dat de federale regering praktisch heeft opgehouden te bestaan en andere federale organen inmiddels door (pro-)Servische functionarissen zijn

overgenomen nu de overige republieken hun vertegenwoordigers daaruit veelal hebben teruggetrokken. Indien de commissie zou besluiten dat deze gang van zaken illegaal is en Joegoslavië daardoor juridisch heeft opgehouden te bestaan, kan dit belangrijke gevolgen hebben voor de eventuele internationale erkenning van voormalige Joegoslavische deelstaten.

De JNA

Hoewel niet geheel zonder incidenten, schijnt de in het afgelopen weekeinde overeengekomen evacuatie van JNA-eenheden uit de niet-betwiste delen van Kroatië over het algemeen redelijk goed te verlopen. Deels verplaatsen de betreffende eenheden zich over de weg naar Bosnië-Herzegovina, deels worden zij o.m. vanuit Rijeka verscheept, waarschijnlijk naar Montenegro. Naar verluidt zijn er echter problemen gerezen bij de onderhandelingen omtrent de volgende stappen in het kader van dit proces. Zoals gerapporteerd moeten zowel de terugtrekking van de JNA uit deze gebieden als de opheffing van de belegering van de JNA-kazernes volgens afspraak uiterlijk volgende week voltooid zijn.

Plaatsvervangend federaal minister van Defensie Negovanovic, een vertrouweling van de sterk pro-Servische CGS Adzic, heeft in een recent interview met een Servisch blad gesteld dat de JNA bereid is tot een langdurige oorlog. Hij gaf aan dat de JNA over alle middelen beschikte die nodig waren om deze oorlog te winnen. Een andere generaal stelde in hetzelfde blad dat Osijek en Vinkovci zeker zullen worden veroverd. Hij noemde als doelstelling van de JNA de verovering van het Kroatische grondgebied tot de lijn tussen Karlobag (aan de Dalmatische kust) en Vitrovica (aan de Kroatisch-Hongaarse grens). Als de JNA dit zou realiseren, zouden alle door Serviërs gedomineerde streken in Kroatië met elkaar en met Servië (Vojvodina) in verbinding staan. Dit zou echter tevens inhouden dat Kroatië zou worden gereduceerd tot minder dan de helft van zijn oorspronkelijke grondgebied.

Conclusie/vooruitzicht

Ondanks vele incidenten, met name in de omgeving van Osijek, lijkt het jongste bestand in Kroatië redelijk te worden gehandhaafd. Tegen deze achtergrond zal de komende dagen verder worden onderhandeld over de legering van VN-troepen in Kroatië. Een doorbraak in het overleg tussen Vance en de Joegoslavische leiders over de locaties waar een eventuele VN-vredesmacht gelegerd moet worden, vereist met name van JNA/Servische zijde meer concessies dan zij tot op heden hebben gedaan. In hoeverre daartoe de bereidheid bestaat is hoogst onzeker. Binnen de JNA-leiding wordt ook gepleit voor hernieuwde offensieve operaties tegen Kroatië, die tot de verovering van meer dan de helft van het Kroatische grondgebied zouden moeten leiden.